

Justitiedepartementet
Diarienummer Ju2022/03121

Yttrande över delbetänkandet Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel (SOU 2022:52)

Tingsrätten, som har granskat betänkandet utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, tillstyrker utredningens förslag.

Tingsrätten håller med om att den pågående brottsutvecklingen är allvarlig. Under senare år har brottmålen vid tingsrätten som rör allvarlig brottslighet blivit fler. Tingsrätten instämmer därför i bedömningen om att det bland annat ur ett samhällsligt perspektiv finns ett påtagligt behov av nya åtgärder för att stävja utvecklingen.

Tingsrätten vill därutöver lämna följande synpunkter och kommentarer.

Behovet av preventiva tvångsmedel behöver utvärderas särskilt mot bakgrund av erfarenheterna från dekryptering av kommunikationstjänster

Tingsrätten noterar att användningen av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation minskade under år 2021. En sannolik förklaring är att kommunikationstjänster som Encrochat, SkyECC och Anom det året blev dekrypterade och att behovet av den formen av tvångsmedelsanvändning tillfälligt minskade (Regeringens skrivelse 2022/23:30, s. 40).

Det står klart att de brottsbekämpande myndigheterna med särskilt stor framgång kunnat förhindra och utreda allvarlig brottslighet genom att få tillgång till information som varit krypterad. Hemlig dataavläsning är det tvångsmedel som kan användas för att komma åt krypterad information och infördes bland annat för att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation blivit mindre verkningsfullt. Tingsrätten noterar att utvecklingen under de senaste åren snarare har en stark koppling till material som kunnat erhållas genom mer generell tillgång till krypterad information på specifika kommunikationstjänster, såsom Encrochat.

Tingsrätten vill betona vikten av att den föreslagna lagstiftningen i sin helhet är proportionerlig. I det ingår, för att väga upp integritetsintrånget, att vart och ett av tvångsmedlen behövs och ger förväntad effekt även i ett preventivt syfte. Tingsrätten välkomnar därför förslaget att bestämmelserna i den så kallade preventivlagen ska vara tidsbegränsade så att en utvärdering utifrån olika perspektiv blir möjlig. Vid den kommande utvärderingen är det särskilt angeläget att se över behovet av vart och ett av de preventiva tvångsmedlen mot bakgrund av att det är genom tillgången till krypterad information som

de brottsbekämpande myndigheterna kunnat förhindra allvarlig brottslighet med särskilt stor framgång.

Offentliga ombud behövs i fler ärenden om hemliga tvångsmedel

Bedömningen i delbetänkandet är att förslaget innebär att offentliga ombud kommer att behövas i fler ärenden (s. 313). Tingsrätten vill därför lyfta fram att det redan i dagsläget finns relativt få offentliga ombud i Stockholmsområdet. När tingsrätten ska förordna offentliga ombud i ärenden om hemliga tvångsmedel kan det vara svårt att få tag på offentliga ombud som är tillgängliga med så pass kort varsel som regleringens skyndsamhetskrav kräver. Det hör inte till ovanligheterna att det tillfrågade offentliga ombudet ska närvara vid sammanträde i en annan tingsrätt i Stockholmsområdet och därför inte är tillgängligt för ytterligare uppdrag. Svårigheterna är särskilt stora under semesterperioder.

Förslagen innebär sannolikt att ärenden om hemliga tvångsmedel blir fler vid samtliga tingsrätter i Stockholmsområdet. Tingsrätten är tveksam till om det femtontal offentliga ombud som är förordnade under innevarande treårsperiod är tillräckligt många för att tillgodose det förväntade ökade behovet av offentliga ombud. Tingsrätten vill därför framhålla vikten av att säkerställa en hållbar försörjning av offentliga ombud på både kort och lång sikt. Möjligheten för regeringen att vid behov förordna ytterligare personer för återstående del av treårsperioden bör därför ses över (jfr. 27 kap. 27 § rättegångsbalken).

Konsekvenser för Sveriges domstolar

I delbetänkandet görs bedömningen att ett förväntat tillskott av ärenden inte påverkar resursbehovet för Sveriges domstolar i större omfattning än att ökningen bedöms rymmas inom den befintliga anslagsramen (s. 314). Polismyndigheten och Tullverket har gjort bedömningen att preventiv tvångsmedelsanvändning årligen kan komma i fråga i ungefär 140 ärenden (s. 308 och s. 310). Enligt Polismyndigheten skulle samtidigt 40 procent av de hemliga tvångsmedelsärendena som myndigheten handlagt under år 2022 kunna ha initierats tidigare om de preventiva tvångsmedel som förslagen tar sikte på hade fått användas på sätt som nu föreslås (s. 308). Den potentiella ökningen av antal ärenden om hemliga tvångsmedel vid allmänna domstolar är svårbedömd. En väsentlig nettoökning framstår för tingsrätten, till skillnad från vad som förs fram i utredningen, som trolig, oaktat att fler ärenden kan komma att initieras i ett tidigare skede (jfr. s. 308–309).

Tingsrätten saknar en analys av konsekvenserna för de tingsrätter som i större utsträckning är påverkade av den pågående brottsutvecklingen. Södertörns tingsrätt hör till dessa tingsrätter. En betydande andel av den grova brottsligheten, bland annat det dödliga skjutvapenvåldet, sker inom tingsrättens domkrets. Under förra året uppgick antalet mål vid tingsrätten med häktade till 547. Antalet häktade personer i dessa mål uppgick till 711. Antalet häktade i ett och samma mål är alltså ofta fler än en person. Det betyder att senaste årens utveckling mot att de häktade målen blir större och mer resurskrävande har fortsatt. Tingsrättens uppfattning är dessutom att antalet ärenden om hemliga tvångsmedel blivit betydligt fler. Utvecklingen går också tydligt mot att handläggningen av ärendena är mer tids- och

resurskrävande än tidigare. Ett ärende kan exempelvis resultera i flera sammanträden och många prövningar. Svårigheterna att få tag på offentliga ombud gör dessutom sammanträdena mer komplicerade att planera.

De tingsrätter som med anledning av brottsutvecklingen behöver handlägga en större andel resurskrävande mål och ärenden blir inte ekonomiskt kompenserade för det ökade antalet ärenden om hemliga tvångsmedel. Resursbehovet kommer enligt tingsrättens uppfattning att öka väsentligt – framför allt för en tingsrätt som denna – om förslaget i delbetänkandet och om förslagen i andra pågående lagstiftningsärenden blir genomförda. Tingsrätten vill särskilt peka på att enbart förslagen i Utredningen om utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel sannolikt kommer resultera i en ökning av antalet ärenden om hemliga tvångsmedel med 10–20 procent (SOU 2022:19, s. 442).

Sammanfattningsvis är tingsrätten mycket tveksam till utredningens slutsats att konsekvenserna av förslaget inte påverkar resursbehovet för Sveriges domstolar i större omfattning än att ökningen bedöms rymmas inom befintlig anslagsram.

I handläggningen av ärendet har lagmannen Eva-Lena Norgren, chefsrådmannen Christoffer Démery, stf chefsrådmannen Anders Larsson och administrative direktören Szilárd Rado deltagit. Föredragande har varit administrativa juristen Julia Wågenberg.

Eva-Lena Norgren

Julia Wågenberg